БАЦЬКАЎШЧЫНА

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.
Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a.
Цана паза Нямеччынай: ЗША — 20 цэнтаў, Канада — 20 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Бэльгія — 5 фр., Аўстралія — 1 шылінг, Аргентына — 2 пэзо. У іншых краінах раўнавартасьць 15 ам. цэнтаў. Цана лётніцкай поштай у заакіянскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойныя нумары каштуюць падвойна.
Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna",
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND"

№ 20 (302) Нядзеля, 13 травеня 1956 г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 10

Лёнданская візыта і яе вынікі

Да нядаўна адбытай візыты Булганіна й Хрушчова ў Лёндане Крэмль прывязваў вялікае значэньне, вязаў зь ёй не малыя надзеі, а таму сама візыта была загадзя старанна прыгатаваная. Каб высандаваць настрой ангельскага грамадзянства, візыту папярэдзіла паездка ў Лёндан спачатку Маленкава, а пазьней Серава. Першы, які выступіў у хвальшывай ролі добрадушнага комівояжэра, цалаваў ангельскіх дзяцей і раздаваў ім цукеркі, быў прыняты прыхільна й ветліва. Гэта, аднак, не абазначала, што Ангельцы раптам пачулі сымпатыі да камунізму, а было хутчэй за ўсё праяўленьнем звычайнай цікавасьці й джэнтэльмэства. Затое прыезд крывавага шэфа савецкай паліцыі бясьпечнасьці Серава, які мае на сумленьні мноства расстраляных і мільёны дэпартаваных, быў успрыняты, як абраза Ангельцаў.

Для савецкіх уладароў было мерадайным прыняцьце Маленкава ,а Сераў, наперакор ранейшым намерам, пазьней ня быў ужо ў складзе сьвіты Булганіна й Хрушчова. Калі два апошнія знаходзіліся ячшэ ў дарозе ў Лёндан, маскоўскае радыё перадало два цікавыя камунікаты: адзін аб разьвязаньні камінформу, а другі ў справе палітыкі на Сярэднім Усходзе. У гэтым апошнім камунікаце Масква асьветчыла, што яна паддзержывае амэрыканскае становішча, каб арабска-ізраэльскі канфлікт быў разьвязаны на форуме Задзіночаных Нацыяў. Адначасна Масква выказалася за ўтрыманьнем на Сярэднім Усходзе міру і заклікала ўсе зацікаўленыя там дзяржавы не завайстраць сытуацыі. Гэтак каб стварыць добрае ўражаньне ў Лёндане Масква не паўстрымалася зрабіць тактычны ход, які пэўне-ж падараваў давер да яе усіх арабскіх краінаў.

Здавалася тады ,што палітычная атмасфэра для візыты Булганіна й Хрушчова была належна прыгатаваная Масквою, а таму апошняя магла спадзявацца вялікіх удачаў у Лёндане. Упоеныя нябывалымі сукцэсамі падчас свайго падарожжа па Індыі й Бірме, Булганін і Хрушчоў спадзяваліся такога-ж энтузіястычнага прыняцьця і ў Ангельшчыне.

Тымчасам горка расчараваліся. Аказалася, што ангельская насельніцтва нельга ўзяць на дэмагагічную прыманку, як цёмную індускую масу, зь якой яны абяцалі дзяліцца апошнім кускам хлеба. Ангельскае насельніцтва прыняло іх дэманстрацыйна, а ў многіх выпадках нават варожа.

З другога боку, тыя-ж Булганін і Хрушчоў, відаць, забыліся, што яны маюць дачыненьне ня зь цёмным разагітаваным індыйскім натоўпам ,але зь людзьмі палітычна думаючымі, культурнымі і чулымі на элементарныя формы прызвайтасьці. Таму іхнае грубіянскае і арагантцкае паводжаньне адразу выклікала належную рэакцыю.

Першы няпрыемны інцыдэнт меў месца ў Бірмінгаме на прыняцьці ў ангельскіх прамыслоўцаў. Хрушчоў, даказваючы патрэбу навязаньня савецка-ангельскіх гандлёвых дачыненьняў і скасаваньня эмбарго (забароны) на ўвоз у Савецкі Саюз важных із стратэгічнага гледзішча тавараў, што і так ня перашкаджае, як ён цьвердзіў, выперадзіць Саветам Захад у прадукаваньні навачаснай зброі, асьветчыў, што Саветы першыя скінулі з самалёту вадародную бомбу. Далей ён выхваляўся: «Мы хутка з усей пэўнасьцю будзем мець кіраваныя з аддаленьня самалёты, зь якіх зможам кідаць вадародныя бомбы на любы пункт зямной кулі. А вы ўсё яшчэ ня хочаце з намі гандляваць!» Трэба ведаць, што брытанцы ахвотнікі гандляваць з кажным, «навет з канібаламі», але не пад загрозай. Таму гэтае страшэньне вадароднай бомбай было прынятае, як абраза, і адпаведна зьінтэрпрэтаванае ў брытанскай прэсе.

Наступны інцыдэнт здарыўся падчас банкету, якім прыймалі савецкіх верхаводаў ангельскія лейбарысты. Лідэр партыі лейбарыстых Гэйтскэль высунуў дамаганьне звольніць 200 сацыял-дэмакратычных палітыкаў, увязьненых у сатэлітных краінах і ў самым Савецкім Саюзе, ды прадставіў ім імены сьпісак гэтых увязьненых. Хрушчоў адмовіўся прыняць сьпіска і, абурыўшыся, заявіў, што ў Савецкім Саюзе няма наагул сацыялістых, а што датычыцца сатэлітных краінаў, дык яны зьяўляюцца незалежнымі і Савецкі Саюз ня мае права ўмешвацца ў іхныя нутраныя справы. Далей, на самахвальства Хрушчова, што Гітлер быў разьбіты аднымі толькі Саветамі, уплывовы лейбарыстаўскі дзеяч Браўн войстра запярэчыў гэтаму, заяўляючы, што ў змаганьні зь Гітлерам загінулі дзесяткі тысяч ангельскіх жаўнераў яшчэ ў той час, калі Саветы зь Гітлерам былі ў стане прыязьні на падставе пакту Молатаў-Рыбэнтроп. Назаўтрае, падчас прыняцьця ў Палаце Лёрдаў Хрушчоў у найбольш грубы спосаб не падаў Браўну рукі.

Іншага дня савецкія кіраўнікі адведалі ведамы сваёй славай унівэрсытэт у Оксфордзе. Тут ангельскія студэнты свой пратэст выразілі гумарыстычнай дэманстрацыяй. Усе сьцены і дзьверы ўнівэрсытэцкага будынку, а таксама ўсе залі, у якія ўваходзілі Булганін і Хрушчоў, студэнты пад агульны сьмех абвешвалі партрэтамі Сталіна, а ў вадней із зась узарвалі ракетную пэтарду. Калі-ж савецкія вяльможы пакідалі сьцены ўнівэрсытэту, студэнты праводзілі іх песьняй «Эх, дубінушка, ухнем!» Падобнае прыняцьце было ім прыгатаванае й студэнтамі ў Лёндане.

Але наймацней і найсалідарней запратэставалі супраць Булганіна й Хрушчова дзесяткі тысяч палітычных эмігрантаў з-за зялезнай заслоны, якія знайшлі гасьцінны прыпынак на вольнай ангельскай зямлі. У кажным горадзе, куды прыбывалі Булганін і Хрушчоў, адбываліся шматтысячныя вулічныя дэманстрацыі палітычных эмігрантаў, якія з транспарэнтамі, прыпамінаючымі савецкія злачынствы, праходзілі галоўнымі вуліцамі гарадоў. Найбольш імпазантная дэманстрацыя адбылася ў Лёндане, у якой прыняло ўдзел звыш 40 тысяч дэманстрантаў і якая выклікала вялікае зацікаўленьне й спачуваньне сярод ангельскага грамадзянства. Прыезд Булганіна й Хрушчова ў Ангельшчыну даў добрую нагоду палітычным эмігрантам выявіць сваю няпрымірную варожасьць да камуністычнага рэжыму й перасьцерагчы вольны сьвет перад сьмяротнай небясьпекай, якая ідзе да яго з Усходу.

Галоўнымі пытаньнямі, якія былі прадметам афіцыяльных гутарак савецкіх кіраўнікоў з прэм'ерам Вялікабрытаніі Ідэнам, былі наступныя: справы Сярэдняга Ўсходу, разьбраеньне, задзіночаньне Нямеччыны, пытаньне эўрапэйскай бясьпечнасьці, савецка-брытанскі гандаль і спыненьне эмбарго на вываз ў Савецкі Саюз важных із стратэгічнага гледзішча тавараў.

Няма сумлеву, што Саветы надзеіліся хоць што-небудзь вытаргаваць для сябе ў гэтых перагаворах, нічога ў замен, апрача пустых абяцанак, ня даўшы. У некаторых сталіцах Захаду пабойваліся, што можа быць дасягнутае частковае паразуменьне за кошт зламаньня Ангельшчынай салідарнасьці з заходнім блёкам. Ангельшчына-ж, із свайго боку, не магла пайсьці на якія-небудзь уступкі задарма, а навет за малую цану. Таму брытанска-савецкія гутаркі скончыліся нічым. У ніводным з вышэй пададзеных пунктаў ня было дасягнутае паразуменьне, а каб прыкрыць поўнае фіяско нарады, выдадзены аб іх камунікат выражае толькі зычэньні й надзеі на будучыню ды гаворыць у канцы аб распачацьці «канкрэтных крокаў для ўмажніўленьня вымены інфармацыі і слова пісанага й гаворанага».

Гэткія канкрэтныя вынікі паездкі Булганіна й Хрушчова ў Лёндан, калі хадзіць аб іх афіцыяльную частку. Але на за гэтай афіцыяльнай часткай, на якую складаліся пералічаныя пункты савецка-ангельскіх гутарак, уся гэтая імпрэза із паездкай савецкіх кіраўнікоў у Лёндан мела і свой пасярэдні палітычны й прапагандовы аспэкт.

Каб лепей зразумець палітычны фон паездкі, трэба распачаць ад ейнай гэнэзы. Праект візыты крэмлёўскіх верхаводаў у Лёндане і аднастаронніх гутарак на найвышэйшым шчэблі зрадзіўся дзевяць месяцаў назад у атмасфэры ўзаемных усьмехаў і ўяўнага адпружаньня падчас першай Жэнэўскай канфэрэнцыі. Цэнтральнай фігурай з боку Захаду быў тады ў Жэнэве прэзыдэнт ЗША Айзэнгаўэр, які самастойна, не агялдаючыся на іншых сваіх партнэраў, вёў гутаркі з савецкімі дзяржаўнымі мужамі, а брытанскі прэм'ер Ідэн быў фігурай другараднай. І вось тут зрадзіўся ў Ідэна нефартунны праект запрасіць Булганіна і Хрушчова ў Лёндан, каб гэтым зрэванжавацца Амэрыцы і ўступіць у аднабокія гутаркі з Савецкім Саюзам. Апрача гэтага, Ідэн праўдападобна меў надзею, што такія гутаркі бяз удзелу Амэрыкі і навет за яе плячыма могуць прывесьці да пазытыўных вынікаў прынамсі ў некаторых справах, якія беспасярэдна датычаць Вялікабрытаніі.

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Сьвята «перамогі»

Паводле савецкага календара дзень 9-га траўня лічыцца сьвятам перамогі. Але наш календар ня йдзе ўпоруч з афіцыйным календаром крамлёўскай дыктатуры. Сыньня мы, Беларусы, як і ўсе народы сьвету, пытаемся: «Сьвята чыёй і якой перамогі? Таму на пачатку варта зьвярнуцца да фактаў, датаў і лікаў.

Летам 1939 году, калі было ўжо відаць, што нічога ня зможа паўстрымаць Гітлера ад вайны, у Маскву выехалі вайсковыя місіі Англіі і Францыі, якія намагаліся прыцягнуць Савецкі Саюз да супрацьфашыстоўскай кааліцыі. З гэтымі місіямі Варашылаў вёў доўгія перамовы. Адначасна савецкі ўрад сакрэтна вёў іншыя перамовы з Гітлерам, вынікам якіх было падпісаньне зь дне 23-га жніўня гэтак званага пакту «Рыбэнтроп-Молатаў». Гэты пакт усьцешыў Гітлера, які праз тыдзень пасьля падпісаньня пачаў вайну. Зь некалькіх дзесяткаў дзяржаўных умоваў і пактаў, якія падпісаў савецкі ўрад, ён верна датрымаўся толькі аднаго — зь Гітлерам.

Калі фашыстоўскія дывізіі грамілі Францыю, а бомбы сыпаліся на гарады Англіі, з Савецкага Саюзу ішлі ў Нямеччыну даўжэзныя саставы цягнікоў. Гэта камуністычная дыктатура ратавала сваё напоўгалоднае насельніцтва і дапамагала Гітлеру падбіваць дэмакратычны сьвет. Праступная супалка фашызму і камунізму трывала ў ідэальнай згодзе. Умовы не датрымаў Гітлер.

Летам 1941-га году гітлераўская армія напала на Савецкі Саюз і праз кароткі час ужо была пад Масквой, Ленінградам і над Волгай. Разгром савецкай арміі быў бясьпрыкладны. Цэлыя дывізіі здаваліся ў палон Немцам. Ці гэта было з прычыны недахопу адвагі у савецкага жаўнера? О, далёка не! Ані войска, ані народы Савецкага Саюзу не хацелі змагацца за сваіх прыгнятальнікаў — бальшавіцкую дыктатуру. Паняволеныя народы спадзяваліся ад нямецкай арміі вызваленьня.

Аднак Гітлер ня йшоў вызваляць, а заваёўваць і таму адразу паставіў супраць сябе народы Савецкага Саюзу.

Але ня толькі гэта сталася прычынай перамогі, як хваляцца бальшавікі. Ад першага дня нападу Гітлера на Савецкі Саюз, заходнія дэмакратыі, не зважаючы на савецкія здрады і праступствы, як ляяльныя саюзьнікі адразу пайшлі з дапамогаю народам Савецкага Саюзу. Што дня ў Архангельск і Мурманск плылі марскія канвоі з Амэрыкі і Англіі. Савецкія жаўнеры добра памятаюць амэрыканскія й ангельскія машыны, кансэрвы, зброю і іншыя матар'ялы, без чаго бальшавікі й думаць не маглі пра перамогу. Дапамога Захаду была вялізарнай, астранамічнай. Навет сам Сталін, а за ім Літвінаў і Вышынскі мусілі прызнаць, што гэтая дапамога спрычынілася да выйграньня вайны.

Трудна ў рамках аднаго артыкулу пералічыць усе фактары, якія спрычыніліся да перамогі над фашызмам. Аднак ніводзін з тых фактараў ня выходзіў з сыстэмы Савецкага Саюзу і камуністычнай партыі і бярučы на ўвагу волі самога народу, як гэта хлусьліва цьвердзяць крамлёўскія верхаводы і іхная прапаганда. Перамога была асягнута салідарным саюзам вольнага сьвету з савецкімі народамі, а камуністычная дыктатура толькі прысвоіла гэтыя заслугі.

Нажаль, перамога над фашыстоўскім таталітарызмам ня прынесла народам Савецкага Саюзу вызваленьня, а сьвету і да-гэтуль пагражае таталітарызм камуністычны. І толькі дзень зьніштжэньня чырвонай дыктатуры станецца праўдзівым сьвятам перамогі.

П. С.

«Госьць» стаецца гаспадаром

Ад Рэдакцыі: Зьмяшчаем крыху скарочаны артыкул ведамага амэрыканскага журналістага Сульзбэргэра, апублікаваны ў «Нью Ёрк Таймс». Артыкул гэты вельмі добра характэрызуе палажэньне ў вадным з сатэлітных краёў — Баўгарыі.

Баўгары — гэта цьвёрды, працавіты, ашчадны сялянскі народ, які любіць коні й мае прыродны нахіл да музыкі. Але ён ня мае шчасьця. Выключаючы маленькую Альбанію, Баўгарыя была апошняю балканскаю краінай, якая вызвалілася ад Туркаў. Яна прайграла тры зь ейных апошніх чатырох войнаў. Прарасейская па традыцыі, Баўгары заўсёды пацяшалі сябе ў цяжкія часы: «хутка прыйдзе дзед Іван з Масквы й паможа нам». Дзед Іван прыйшоў у верасьні 1944 году. Як той госьць што завітаў на абед, ён усё яшчэ там.

Рэжым, які кіруе цяпер у Софіі, ня любіць, калі мы завем Баўгарыю сатэлітам. Але чаму? Адзін з законаў, зацьверджаны ўрадам, гаворыць: «Усе савецкія грамадзяне, якія жывуць у Баўгарскай Народнай Рэспубліцы, незалежна ад того, калі й як яны атрымалі савецкае грамадзянства, маюць права згалашацца на працу ў устаноўленым парадку ўва ўсіх дзяржаўных, каапэратыўных, грамадзкіх і прыватных прадпрыемствах і установах ды працаваць ува ўсіх іншых прафэсіях **без адмысловага дазволу, патрэбнага для чужынцаў».** Камуністы высьвяняюць, што гэта толькі, каб аблегчыць палажэньне расейскіх эміграньтаў. Калі гэта так, дык Баўгарыя мусіць падвучыцца ў заканадаўстве.

Адзіная кар'ера, дазволеная для Баўгараў у СССР, гэта пашыранье рэвалюцыі. Іхныя пасьляваенныя кіраўнікі вучыліся там гэтае прафэсіі. Георгі Дымітраў, першы шэф Народнай Рэспублікі, які цяпер ляжыць пасавецку забальзамаваны ў Софіі, быў сакратаром маскоўскага Камінтэрну. Гэтае-ж становішча займаў у свой час папярэдні прэм'ер Каляроў. Вулько Чэрвекоў, цяперашні верхавод («падаўся ў дымісію» пасьля вобраз крытыкі — Рэд.), выкладаў на маскоўскім Інстытуце Леніна. Антон Югаў, нумар два па герархіі (заняў цяпер месца Чэрвенкова — Рэд.), быў савецкім агентам у Югаславіі.

Упрывілеяваныя Расейцы

Але Расейцы могуць займацца тут менш спэцыялізаванай працай. Акрамя становішчаў дарадчыкаў на найвышэйшых вайсковых і цывільных ступенях, яны займаюць важныя пазыцыі ў банках, прамысловасьці й больніцах. Яны лепш аплачваныя, чымся іхныя баўгарскія калегі, і выклікаюць варожасьць, выкупляючы ўсё ў крамах. У іхных асабістых суадносінах зь мясцовым насельніцтвам, яны глядзяць на апошнае згары. У Софіі яны маюць свой рэстаран, куды ня мае права ўваходу ніводзін Баўгар — зусім як ангельскія клюбы ў перадваеннай Індыі.

Баўгары, прывыкшы на працягу стагодзьдзяў да чужога панаваньня, выяўляюць сваё цярпеньне незадаваленьне панурымі жартамі. Яны прыпісваюць нястачу тавараў расейскай прагавітасьці. «Таварышы, — кажуць сяляне, — толькі ладуюць нашы тавары, яны ніколі нічога не выладоўваюць». Бальшыня зь іх тае думкі, што ўстаноўленыя працоўныя пляны ідуць першым чынам на карысьць Саветаў. Нядаўна, перад плоўдыўскай ратушай, была знойдзена павешаная курыца з таблічкай пад нізам: «Я скончыла самагубствам, бо не магла выканаць нормы».

Урадавая лінія

Баўгарскі ўрад ня толькі стараецца рэкляваць «дабрадзействы» камунізму, але й пяршыньство ўсяго расейскага. Хоць на старой статуі Аляксандра II, якая стаіць перад будынкам парлямэнту, зьнялі напіс «Цар-вызвольнік», але сама статуя ўсё яшчэ стаіць. Папулярная цяпер музычная камэдыя аб паўстаньні супраць Туркаў усхваляе пад нябёсы Расею.

Нядаўна два Баўгары затрымаліся на вуліцы ў Софіі, падзіўляючы адзін зь нешматлікіх там амэрыканскіх самаходаў. «Гэта расейскі?» — пытаецца адзін. Другі яму ў вадказ: «Я ведаю, што гэта за самаход. Але ці табе можна даверэць?»

Па сваёй натуры Баўгар мае нахіл да эгалітарызму і любіць зваць сябе «прагрэсыўным». Але сяньня, навет шмат сябров камуністычнае партыі скардзяцца: «Мы — палітычныя вязьні. Мы верым у марксізм, але мы самі хочам пастанаўляць, як прыстасоўваць яго ў нас».

Спозьненая рэакцыя

... На апошнім зьезьдзе партыі, Чэрвенкоў сам крытыкаваў людзей, якія «хіляцца туды, куды дзьме наймацнейшы вецер», завучы іх, паказьнікамі ветру, але не правадырамі». Ён дадаў: «Правадыр мусіць умець падхопліваць новыя тэндэнцыі, калі яны яшчэ ў эмбрыёне, мусіць быць здольным прадбачваць падзеі, а не цягнуцца ў іх ззаду, чакаючы, пакуль яны ня вытнуць яго па носе».

Гэта было перад тым, пакуль хрушчоўская вясёлая кампанія не пачала таптаць магілу Сталіна. Выглядае, што Чэрвенкоў атрымаў па носе...

Але Баўгары, седзячы ў панурых кафэйках, мармычуць над сваёй сьлівавіцай: «... Што нам за розьніца, пакуль усё яшчэ, загадвае Масква. Нашы сяляне маюць прыказку: «Воўк можа пакінуць шкуру, але не свае звычкі».

Беларусы з Аўстраліі Ідэну

Каардынацыйны Камітэт Беларускіх Арганізацыяў у Аўстраліі й Згуртаваньне Беларусаў у Вікторыі (Аўстралія), у сувязі з прыездам Хрушчова й Булганіна ў Ангельшчыну, выслалі ангельскаму прэм'еру Ідэну лісты наступнага зьместу:

Сэр,

Мы былі-б вельмі ўдзячныя Вам, калі-б Вы перадалі спадаром Хрушчову і Булганіну, у часе іхнай візыты ў Задзіночанае Каралеўства, нашыя наступныя дамаганьні:

1. Свабодныя выбары ў Беларусі.
2. Звальненьне з турмаў і канцэнтрацыйных лягероў Савецкага Саюзу ўсіх палітычных вязьняў беларускае нацыянальнасьці ды рэпатрыяцыя іх на Беларусь.
3. Гварантыя эфэктыўнае свабоды рэлігіі ў Беларусі.
4. Спыненьне насільнае русыфікацыі Беларусаў у БССР.

У сувязі з прыездам бальшавіцкіх дыктатараў у Ангельшчыну, ангельскаму прэм'еру было выслана таксама шмат прыватных лістоў, у якіх Беларусы Аўстраліі прасілі Ідэна дамагацца ад савецкіх кіраўнікоў свабодные сувязі для Беларусаў з роднымі на бацькаўшчыне.

Згуртаваньне Беларускіх Камбатантаў у Вікторыі таксама з гэтае нагоды выслала ангельскаму прэм'еру адмысловы ліст.

М. Н.

Другі Зьезд Кампазытараў Савецкай Беларусі

У Менску ад 9-га до 14-га сакавіка адбыўся Другі зьезд кампазытараў БССР, які, разам ізь зьездамі ў іншых рэспубліках, папераджае падзею ўсесаюзнага маштабу — Другі ўсесаюзны зьезд кампазытараў. На зьезьдзе, апрача арганізацыйных пытаньняў (выбару новага складу ўправы й дэлегатаў на ўсесаюзны зьезд), былі заслуханыя рэфэраты аб творстве кампазытараў БССР за апошнія гады ды аб стане музычнае крытыкі й музыказнаўства ў рэспубліцы. Ня гледзячы на вялікую падрыхтоўчую працу ў форме шматлікіх прэсавых артыкулаў і радыёаўдыцыяў, а таксама «творчых сустрэчаў кампазытараў із слухачамі, зьезд ня стаўся падзеяй таго значэньня, на якое разьлічвалі арганізатары. «Хоць дэлегатам і гасьцём было паказана шмат новых твораў, аднак глыбокага іх аналізу ў дакладах Я. Цікоцкага й Л. Мухарынскай ня было. Шмат якія кампазытары наагул ня ўдзельнічалі ў дыскусіі» — піша газэта «Літаратура і Мастацтва» з 17. III. 56.

Бяручы наўвагу добрую прафэсыйную падрыхтоўку двух асноўных рэфэратаў кампазытара Я. Цікоцкага й музыказнаўцы Л. Мухарынскай, можна ня сумлявацца ў іхнай музычнай эрудыцыі, і калі ў іншых дакладах ня было «глыбокага аналізу» новых твораў, дык відавочна не таму, што яны ня здолелі гэтага зрабіць, але таму, што ня было адпаведных аб'ектаў для падобнага аналізу. Недарма й бальшыня кампазытараў сьціпла адмовілася ад удзелу ў вабмеркаваньні іх твораў. Выступалі, галоўным чынам, госьці-дэлегаты, кампазытары й музыкаведы Масквы, Ленінграду й Рыгі, а таксама намесьнік міністра культуры БССР Лютаровіч. У выступленьні апошняга, упяршыню за пасьляваенныя гады, прагучэла імя выдатнага беларускага кампазытара А. Туранкова, які «супрацоўнічаў» зь Немцамі ў часе акупацыі Беларусі, і цяпер, відаць, у сувязі з шырока разрэклямаванай амнэстыяй вярнуўся з высылкі. Лютаровіч паведаміў, што ў опэрным тэатры ў бліжэйшыя часы будзе адноўлена опэра Туранкова «Кветка шчасьця».

У выступленьнях крытыкаў адзначаліся «некаторыя посьпехі ў творчасьці беларускіх кампазытараў» («Зьвязда» з 16.3.56). Як пазытыўная якасьць, у іх быў сьцьверджаны колькасны рост твораў на савецкую тэматыку ў опэрным, сымфанічным і камэрным жанрах. Апрача ўжо паказанай гледачу опэры Я. Цікоцкага «Дзяўчына з Палесься», над опэрамі ды над творамі на савецкую тэматыку працуюць кампазытары А. Багатыроў («Надзея Дурава») і Пукст («Марынка»). Праграмныя сымфанічныя, харавыя й народна-аркестравыя творы напісалі кампазытары Аладаў (сымфанічная паэма «Зь дзёньніка партызана» і увэртура для народнай аркестры «Зара ўзыйшла»), Алоўнікаў (сымф. паэма «Партызанцкая быль» і сюіта для народнае аркестры «Сучаснае Палесьсе»), Багатыроў (кантата «Беларусь»), Падкавыраў (калгасная сюіта й кантата «Партызаны»), а таксама некаторыя маладыя й самадзейныя кампазытары.

Тэндэнцыйная «праграмнасьць» уласьціва навет і чыста музычным па форме творам, прыкладам — першай сымфоніі Багатырова, натхнёнай падзеямі Другой сусьветнай вайны; чацьвертай сымфоніі Цікоцкага, асноўная тэма якой — гэта «змаганьне за мір»; трэйцяй сымфоніі Аладава, якая адлюстроўвае «сяньняшні дзень савецкіх людзей» і некаторым іншым. Значнае месца займае савецкая тэматыка і ў песьнях беларускіх кампазытараў, у якіх апяваюцца героі вайны, шчасьлівае калгаснае жыцьцё, мірная палітыка Савецкага Саюзу й г. д.. Постаць «вялікага й мудрага правадыра», у сувязі з зыгзагамі партыйнай лініі, зусім зьнікла з поля творчага зроку кампазытараў. Гэткім чынам, з фармальнага боку, кампазытары БССР бадзёра йдуць па шляху, вызначаным партыйным кіраўніцтвам, і натхнёна, у пляне артадаксальнага «сацыялістычнага рэалізму». распрацоўваюць музычна сучасныя актуальныя тэмы.

Аднак, калі зыйсьці з гэтага фармальна-статыстычнага гледзішча ды ўглядзецца ў глыбіню створаных опэраў. сымфоніяў кантатаў, песьняў і іншага, дык зору прадставіцца становішча далёка не пацяшальнае. Калі адкінуць агульныя фразы, якімі апэравалі крытыкі на зьезьдзе, як, прыкладам, «адставаньне ад жыцьця», «адсутнасьць даходлівасьці», «неабходнасьць рэалістычнага наватарства» й г. д., дык усё-ж у шмат якіх выказваньнях можна знайсьці канкрэтныя, хоць і асьцярожныя, заўвагі аб нэгатыўных баках твораў «натхнёных» савецкай тэматыкай. У опэрах — гэта слабыя, мала цікавыя, статычныя лібрэта, нястача яркай абрысоўкі герояў у музыцы, хадульнасьць, дэклярацыйнасьць пазытыўных вобразаў, нястача цяплыні, непасрэднасьці, шчырасьці ў музычнай мове. Таму асобныя арыі, дуэты ці іншыя нумары з опэраў не знаходзяць дарогі ў народ, іх навет рэдка можна пачуць у канцэртах або праз радыё.

У сымфанічных творах сьцьвердзілася нястача сьвежасьці ў музычнай мове, цьмянасьць тэматычнага матарыялу, фрагмэнтарнасьць формы, статыка замест запраўднага сымфанічнага разьвіцьця, прымітыўная праграмнасьць што пераходзіць часам у ілюстрацыйнасьць, манатоннасьць, нястача кульмінацыйных пунктаў у разьвіцьці.

Зусім дрэнна стаіць справа з вакальнай мініятурай-рамансам. Цяжка знайсьці твор гэтага жанру, які знайшоў-бы хоць-бы адносную папулярнасьць. Тут яшчэ не асягнулі непарыўнай сувязі слова й музыкі, якая зьяўляецца асновай гэтага жанру.

Крыху лепш зь песьнямі — але й тут ёсьць шмат шэрых, манатонных мэлёдыяй песьняў, якія ня прыймаюцца й не запамінаюцца народам.

Гэткім чынам, калі зьезд паказаў пэўны колькасны рост творчасьці «натхнёнай» савецкай тэматыкай і тым самым выставіў кампазытараў БССР «вернымі носьбітамі» ленінскай тэорыі партыйнасьці мастацтва, дык рост гэты — толькі казённы пакажчык вынікаў партыйнай палітыкі, а творчы «запал» кампазытараў — гэта толькі страхоўка свайго месца ў савецкай грамадзкасьці, своеасаблівае «падкормліваньне» партыйнага дракона, каб самому ня быць праглынутым.

З гэтага гледзішча, за «зялезнай заслонай» мала што зьмянілася, хоць апошнім часам можна было знайсьці ў савецкай прэсе нацёкі на тое, што навет і партыйныя кіраўнікі пачынаюць адчуваць хвальш і шкоднасьць для мастацтва сваіх «тэорыяў». Прыкладам, партыйны часапіс «Камуніст» у нумары за студзень гэтага году адцемлівае, што «ў пасьляваенны пэрыяд савецкае мастацтва не стварыла нічога выдатнага ці арыгінальнага. У мастацтве пануе шэрасьць, яно ўсё яшчэ ня вызвалілася ад дагматызму, ад сюжэтнай манатоннасьці». І далей часапіс раіць савецкім мастаком адыйсьці ад прапагандовых мэтаў ды паказаць запраўднае жыцьцё, як гэта робяць буржуазныя мастакі, якія навет не падзяляюць камуністычнае ідэялёгіі. Вывучаць сучасную заходня-эўрапэйскую музыку заклікае савецкіх музыкаў і часапіс «Савецкая музыка» (№ 7, 1955). Але гэты «паварот на Захад» пад сьцягам «мірнага суіснаваньня» пакуль што ніякіх канкрэтных плённых вынікаў ня даў, ды на асаблівыя вынікі разьлічваць і ня прыходзіцца, бо «суіснаваць» з савецкімі кампазытарамі, бязумоўна, змогуць толькі заходня-эўрапэйскія музыканты, ідэйна блізкія камунізму, якія мала чым узбагацяць арсэнал творчых сяродкаў сваіх савецкіх калегаў, ці пашырацць іх ідэйна-сюжэтны дыяпазон. Надта вузкі выбар тэмаў для творчасьці падразае крыльле запраўднаму натхненьню і ня дзіва, што пераважная бальшыня твораў на актуальную «сацыяльна-рэалістычную» тэматыку, паказаных на зьезьдзе, зусім слабая з мастацкага боку. Страх перад пошукамі новых сяродкаў музычнае мовы ды імкненьне да «даступнасьці» й «народнасьці» творства прыводзяць кампазытараў вельмі часта да прымітывізму й банальнасьці. Вельмі цікавым зьяўляецца выказваньне выдатнага пісьменьніка й «арбітра» ў мастацкіх пытаньнях І. Эрэнбурга, які лічыць Пікасо за найбуйнейшага мастака нашага часу, і разам з тым вызнае, што шмат зь ягоных працаў даступны толькі вельмі абмежаванаму колу людзей, г. зн., што магчымыя буйныя мастацкія дасягненьні і ў рамках мастацтва, незразумелага народу («Літаратурная газэта» № 119). Праўда, за падобнага роду заяву на Эрэнбурга абрушылася суровая крытыка, і зрабіць падобную заяву мог адважыцца толькі Эрэнбург, але бясспрэчна, што выражае яна настроі шмат якіх мастакоў. Пакуль-жа для кампазытараў БССР, як і раней, марксызм-ленінізм зьяўляецца «праводнай зоркай», і, як раней, яны мусяць прыслухоўвацца да партыйных настаўленьняў. Прыкладам: «стварэньне высокаякасных мастацкіх твораў немагчымае бяз глыбокага вывучэньня марксысцка-ленінскай навукі» («Савецкая культура» з 5.4.56), або: «дакуманты XX зьезду КПСС — гэта крыніца натхненьня для кажнага савецкага чалавека, дзе-б ён ні працаваў» («Савецкая культура» з 1.3.56).

На тэму надзвычайна важнага пытаньня — аб нацыянальным стылі ў музыцы — адбылося нямала спрэчак і на папярэдніх, перадзьездаўскіх, творчых вечарох і на самым зьезьдзе. Аднак, як і трэба было чакаць, да колькі-небудзь задавальняючых вынікаў справа не дайшла. Абрыдлая догма мастацтва «сацыялістычнага зьместам і нацыянальнага формай» спрычыняе, як і раней, шмат клопату беларускім кампазытарам. Запраўды, цяжка дадумацца, што дазволена, а на што накладзена «табу» ў галіне стварэньня «нацыянальнай формаю» музычнае культуры? Тут пануе блытаніна паняцьцяў. «Дарма шукаць нацыянальнае характэрнасьці музычнае мовы ў бытуючых яшчэ дзе-нідзе архаічных інтанацыях» — павучае газэта «Літаратура і Мастацтва» ў перадавым артыкуле з 10.3.56. І там-жа, праз пару радкоў: «Для нікога не сакрэт, што шырокае й разнастайнае выкарыстаньне своеасаблівай у ладавым строі народнай мэлёдыі ўзбагачвае нацыянальныя рысы твору». Міжвольна напрошваецца пытаньне — ці-ж ня зь сівой старажытнасьці, да якой «дарма зьвяртацца» (бо гэта-ж «ідэялізацыя фэўдальнай мінуласьці»!) данясла народая мэлёдыя сваю ладавую своеасаблівасьць,

Страхуючы сябе ад небясьпекі шмат разоў асуджанага нацыяналізму, некаторыя музыкаведы дагаворваюцца да фармулёўкі, што «зварот да народнага песеннатанцавальнага матарыялу спрычыніўся да затармажэньня разьвіцьця творчасьці» (Савецкая культура» з 3.3.56, артыкул «Аб нацыянальнай форме ў музыцы»). Таму значна больш бясьпечнай і плённай зрабілася стаўка на «жыватворчы ўплыў» на разьвіцьцё беларускага мастацтва культуры расейскага народу. Псэўда-навуковая прапаганда аб трыадзіным расейскім народзе дае свае вынікі й руйнуючы адбіваецца як у творчасьці беларускіх кампазытараў, так і ў выказваньнях беларускіх музыкаведаў. Характэрна, што адзін з крытыкаў, які выступіў на зьезьдзе, навет не-Беларус (камп. І. Дзержынскі зь Ленінграду), зацеміў, што назоў кантаты Багатырова «Беларусь» ня зусім адпавядае музычнаму зьместу твору» («Літ. і Маст» з 17.3.56) Відаць, мала запраўды беларускага было ў гэтым творы. Музыкавед-жа Б. Смольскі, ужо як аб пазытыўнай якасьці, гаворыць аб традыцыях расейскай клясыкі ў творчасьці Багатырова і шкадуе, што традыцыяў гэтых кампазытар далей не разьвівае (там-жа). Партыйны прынцып у падыходзе да выкарыстоўваньня народнага мастацтва ў прафэсыйнай музычнай творчасьці, як і раней, застаецца галоўным тормазам на шляху разьвіцьця нацыянальнай музычнай беларускай культуры. Мяркуючы па справаздачах аб працы зьезду, гэтаму пытаньню на паседжаньнях зьезду ня было прысьвечана асобнага дакладу, але навет калі-б ён і быў, дык пры сучасным стане рэчаў, вельмі сумлеўна, ці ён дапамог-бы ў пазытыўным разьвязаньні праблемы.

У выступах выказваньнях кампазытараў і музыкаведаў на зьезьдзе зьдзіўляе вялікая колькасьць агульных месцаў, нястача сьвежай арыгінальнай думкі, вузкая казённая трафарэтная крытыка. Нізкі прынцыповы ўзровень і шэрасьць у выказваньнях прызнае й савецкая грамадзкасьць. «Можна было чакаць, што Другі зьезд кампазытараў БССР станецца трыбунай шырокага абмеркаваньня надзённых праблемаў беларускае музыкі. Нажаль, гэтая надзея не апраўдалася» — канстатуе газэта «Літаратура і Мастацтва» з 17..3.56. Яна не апраўдаецца да таго часу, пакуль кампазытары й музыкаведы БССР ня выйдуць із сфэры ўплыву «пуцяводнай зоркі» марксызму-ленінізму ды ня змогуць тварыць і крытыкаваць, так як дыктуе ім вольнае натхненьне й розум, а не навязаныя зьверху нормы й догмы.

Алесь Карповіч

Лёнданская візыта і ея вынікі

(Заканчэньня зь 1-ай бачыны)

Як і трэба было спадзявацца, Саветы адразу-ж прынялі запросіны Ідэна, а, разумеючы матывы паступаньня апошняга, абнадзейвалі сябе думкай, што ў Лёндане ўдасца ўбіць клін паміж Вялікабрытаніяй і Амэрыкай і гэтым аслабіць блёк дзяржаваў Атлянтычнага пакту. Як бачым, гэты сьмелы савецкі намер, на шчасьце, праваліўся.

З другога боку, паездка Булганіна й Хрушчова была задуманая, як вялікае прапагандовае турнэ па Ангельшчыне, падобна да такога-ж рэйду па Індыі й Бірме. Але й тут савецкія кіраўнікі моцна аблічыліся. Тое прыняцьце, якое іх спаткала ў Лёндане, Бірмінгаме, Оксфордзе й іншых гарадох, мела, праўда, прапагандовы характар, толькі што гэтая прапаганда была ськіваваная вылучна супраць Булганіна і Хрушчова, а тым самым і супраць Савецкага Саюзу.

Ангельскае грамадзянства праявіла сваю палітычную дасьпеласьць і пачуцьцё сваей нацыянальнай годнасьці, чаго, нажаль, нельга сказаць аб брытанскім урадзе і ягоным прэм'еры Ідэне. Справа ў тым, што хутка пасьля запросінаў Булганіна й Хрушчова ў Лёндан, атмасфэра жэнэўскага адпружаньня разьвеілася, што найбольш балюча адчула на сабе якраз Ангельшчына, бо адразу пасьля Жэнэвы Саветы праніклі ў краіны Сярэдняга Ўсходу й падмінавалі там найбольш жыцьцёвыя брытанскія пазыцыі. Мала гэтага. Падчас сваей паездкі па Індыі й Бірме той-жа Хуршчоў і Булганін не прамінулі ніводнай нагоды, каб не ачарніць перад паўдзённа-азіяцкімі масамі Вялікабрытаніі і не абвінаваціць яе ў зусім няіснуючых рэчах. Ангельская публічная апінія была тады глыбака абражаная і дамагалася, каб Ідэн адклікаў свае запросіны. Аднак, гэтага ня сталася. Таму як у самой Ангельшчыне, гэтак і наагул на Захадзе прэстыж Ідэна сяньня значна падупаў.

Для заходняга сьвету візыта Булганіна й Хрушчова ў Лёндане мае аднак той добры бок, што яна яшчэ раз паказала немагчымасьць дагаварыцца ў чым-небудзь з Саветамі, не скапітуляваўшы перад імі. Расейска-камуністычная Масква ніколі дабравольна не адступае, яна можа быць адапхнутая толькі сілаю. Ад таго, ці заходні сьвет захоча гэта напасьледак зразумець, будзе залежыць ягоная собская будучыня.

Л. К.

НОВЫ ДЫРЭКТАР БЕЛАРУСКАЙ СЭКЦЫІ РАДЫЯ «ВЫЗВАЛЕНЬНЕ»

За пару тыдняў пасьля ад'езду ў Канаду ранейшага дырэктара Беларускай Сэкцыі радыя «Вызваленьне» ў Мюнхэне, 22 красавіка сёлета прыехаў з Вэнэцуэлы новы ейны дырэктар. Ёсьць ім ведамы беларускі паэта Ўладзімер Дудзіцкі, творы якога друкаваліся ўжо ня раз на бачынах нашае газэты. Сп. Ўладзімера Дудзіцкага спаткалі на мюнхэнскім аэрадроме прадстаўнік Рэдакцыі «Бацькаўшчыны» й прадстаўнікі Беларускай Сэкцыі радыя «Вызваленьне».

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны» радасна вітае сп. Уладзімера Дудзіцкага ў Мюнхэне і шчыра жадае яму плённае працы на гэтак важным і адказным становішчы.

ЯКУБ КОЛАС 21)

У палескай глушы

XXXV

— Гэта мой апошні тут вечар, — казала сама сабе Ядвіся: — І я ня ўбачу яго!

Яна задумалася, прыслухоўваючыся да голасу свае думкі. Няўжо-ж і ня ўбачыць яго? Ніколі ня ўбачыць? І нашто яна зманула яго? Яна-ж і тады ўжо ведала аб тым, што заўта, у панядзелак, паедзе, а яму сказала, што ня ведае, калі будзе выязджаць. Ядвіся зірнула на вокны кватэры настаўніка. Там цёмна і страшна, бо пуста. Дом толькі тады жывы, калі ў ім жыве гаспадар, бо гаспадар — душа свайго дому. Як смутна і тужліва пазіраюць гэтыя шкляныя вочы пустой і мёртвай кватэры! І дарэмна гэты малады бліскучы месячык стараецца ажывіць пагаслыя вочы: яны сьвецяцца, а жыцьця няма.

Ёй навет страшна. Яна нізавошта цяпер не падыдзе да іх, як падыходзіла калісь, калі гэтыя вокны жылі і так прывегна пазіралі на іх двор сьветлазялёным сьвятлом. О, тады ёй было весела, і яна так ціхенька падыходзіла, як начны матылёк, да гэтых вокан, яшчэ цішэй падымалася на плот перад вокнамі і доўга пазірала туды. Шчасьлівая ўсьмешка прабягала па яе губках, бо ён нічога ня ведае, сядзіць якраз насупраць, сьхіліўшы галаву над кнігай, і толькі зрэдка правядзе рукою па сваіх цёмных, зусім яшчэ маладых вусіках. Сьмешны ён, калі падымае свае вочы, такія добрыя і ўдумныя, і пазірае ў вакно. І гэтыя вочы напэўна шукаюць яе. Яна-ж тут, але яго вочы ня бачаць яе. І сьмешна ёй і радасна. Але ён гэтага ня ведае...

— Не! Ён многа ня ведае чаго — і ніколі ведаць ня будзе!

І чаму салгала яму? Ну, чаму? А можа, заўтра ня ехаць? Ад яе залежыць. Татка-ж ня гоніць яе. Ён цяпер такі добры зь ёю! «Пагуляй ты, кажа, Ядвіська: не гарыць-жа там у цябе!» Яе татка добры, але чагось яна баіцца яго. Ёй страшна, калі ён прыдзе дадому, а вочы яго пазіраюць кудысь далёка-далёка, як-бы яны сышлі зь яго твару, а гэтыя грозныя, жорсткія вусы, як хмара ў навальніцу, апусьцяцца ўніз.

Нашто яна салгала яму? Ёй хочацца пабачыць яго. Эх, каб ёй крыльле! От-бы ўзьнялася цяпер і паляцела да яго, проста, каб пабачыць яшчэ раз, вось так, як пазірала на яго тут, калі ён ня ведаў аб тым...

Не, гэта апошні яе вечар тут!

Тонкія, доўгія, цёмныя рыскі-бровы Ядвісі крыху насуваюцца і хмурацца, і твар яе робіцца срогім. Так, гэта апошні тут вечар!

Яна зноў пазірае на вокны. А каб пайсьці туды? Сесьці за сталом, як сядзеў калісь ён і праводзіў рукою па маладых сваіх цёмных вусіках? Там страшна, бо там пуста. Там цяпер прытаіўся нехта другі, неласкавы і варожы. І, напэўна, яна спаткала-б нешта там, каб пайшла цяпер туды. Ну, напэўна, пачула-б голас, а можа, сьмех, пусты і жудасны сьмех. Яна ўпэўнена ў тым, што пачула-б той страшны і таемны сьмех, і гэта забіла-б на сьмерць радасьць і шчасьце, што знайшлі месца ў яе сэрцы. Яна зноў пазірае туды.

Як жудасна заліваюцца сьмехам совы каля каплічкі! Чаго сьмяюцца яны пустым сваім сьмехам? Чаго? Ці не зь яе? А гэтыя цёмныя вокны! Што ў іх? Чаму яны ўбіліся ёй у вочы? Ёй навет робіцца нейк няпрыемна ад гэтага. «А я пайду туды! Вазьму ды пайду!.. Няўжо я пайду?».

Яна ціха падымаецца, азіраецца, ідзе. Кухня не замкнёна. Адчыняе дзьверы. Яна ў кухні.

— Ты, бабка, тут? — пытае ціха Ядвіся.

Бабка варочаецца на печы.

— Тут, паненачка!

— А чаму ты, бабка, дзьвярэй не замкнула?

— От, паненачка, прылегла дый так ня прычыніла. Я-ж ня сплю.

— Заўтра, бабка, паеду.

— Паедзеце, паненачка? — пытае бабка, устае і садзіцца на печы. — І не пачакаеце, калі паніч вернецца? — пытае яна.

— А хіба-ж твой паніч зы мной паедзе?

— Ну, як-жа, паненачка: ён смуціцца будзе, што вы паехалі і не разьвіталіся зь ім.

— А чаго ён будзе смуціцца? — пытае Ядвіся.

Ёй прыемна чуць ад бабкі, што ён будзе смуціцца.

— Чаму-ж ня будзе, паненачка? Я-ж бачыла, якімі вочкамі пазірае ён на вас.

— Ну, якімі-ж? Скажы, бабка!

— Добрымі вочкамі, успагаднымі вочкамі, паненачка, такім позіркам, што зд сэрца ідзе, каб другому сэрцу штось сказаць.

— А што сказаць другому сэрцу?

— Я ўжо забылася, паненачка. Куды-ж я? — старая. Забылася, —хітра адказвае бабка.

А каго ты, бабка, больш любіш: мяне ці паніча?

— Я і вас люблю і паніча люблю... От, паненачка, пабраліся-б вы з панічом, далі-Бог! — з жарам і зусім іншым тонам прамовіла бабка, і ў ёй адразу абудзілася жанчына-свацьця.

— Мне-ж, бабка, толькі шаснаццаты год, мне і замуж няможна яшчэ.

— О, паненачка, шаснаццаты год! Дык ня сяньня-ж і замуж ісьці.

— А твой паніч ня хоча мяне.

— Ой, паненачка, што вы кажаце! Чаму-ж ён ні на кога іншага ня хоча глядзець? Чаму-ж ён ніколі ня пойдзе да панны каморнічанкі? Усе туды ходзяць, а ён не. Мусі быць, каля вас яму мілей.

— Проста гультай твой паніч і болей нічога.

— Не, ня гультай ён: ён вас, паненачка, пакахаў.

— А хіба ён табе казаў?

— А што ён будзе казаць мне? Ён вам пра гэта казаў.

— Не, бабка, ніколі не казаў ён гэтага мне.

— Казаў, паненачка, казаў! І яшчэ скажа.

— Нічога ты, бабка, ня ведаеш!

— Ведаю, паненачка, ведаю!.. А куды вы, паненачка, ехацімеце?

— Далёка, бабка, у маёнтак, на службу.

— А паніч ведае?

— Нічога ня ведае і ня будзе ведаць.

— Вы напішаце яму, паненачка?

— Нічога я ня буду пісаць яму.

Ядвіся падышла да дзьвярэй пакойчыка Лабановіча, адчыніла і ўвайшла. Ціха. Цёмна і пуста.

Ядвіся прыслухалася.

Між сьцяною і адстаўшымі ад яе абоямі прашуршэў кусочак пабелу. Чаго ён так доўга каціўся? Гэты шолах здаўся ёй ня выпадковым. Але ёй ня страшна. Ёй проста чагось шкада. Яна чуе нейкі смутак. Вочы яе прывыклі да цемры. Із змроку выступаюць няясныя абрысы стала. Вось і крэсла. На тым самым месцы, дзе ён звычайна сядзеў.

Куток мовы

Да правапісу чужых словаў

Другім пытаньнем, каторае закрануў др. Ст. Станкевіч, ёсьцека «беларуская вымова словаў іншамоўнага паходжаньня»; запраўды-ж ідзець мова ня толькі пра вымову словаў чужых, але й пра іх правапіс у мове беларускай. Пад гэтае агульнае пытаньне др. Ст. Станкевіч падвёў тры меншыя пытаньні. Першым із іх ён паставіў аканьне ў беларускай мове ў словах чужога неславянскага паходжаньня. Ён піша:

«Беларуская літаратурная мова вызначаецца поўным аканьнем у дачыненьню да «о» і «е», якія бываюць толькі пад націскам, а не пад націскам пераходзяць у «а», «я», і то навет у словах сьвежа запазычаных з чужых моваў. Беларус, які ня мае папсутага вычуцьця беларускай мовы, будзе аўтаматычна выгаварваць: «канфэрэнцыя», «камунізм»... «тэрміналягічны» і пад., але др. Я. Станкевіч апошнімі гадамі пачаў кансэквэнтна ўжываць (ня думаю, каб вымаўляць) «конфэрэнцыя»... «тэрмінолёгічны». Дык ці-ж ня ёсьць гэта штучным затрымліваньнем натуральнага працэсу асыміляцыі чужых словаў?»

Пра тое, як я ўжываў (ня толькі апошнімі гадамі) і ўжываю, будзе ніжэй. А цяпер зраблю папраўку што да «ё». У паўночна-славянскіх мовах **е** па мягкім сугуку перад цьвярдым сугукам пераходзе ў **о**, у мове беларускай дзеля гэтага пераходу вымагаецца яшчэ, каб **е** апынулася пад націскам. Гэтае **о** з **е** перадаецца на пісьме цераз **о**, калі пішам пабеларуску лацініцаю (zialony), а калі пішам кірыліцаю, перадаецца на пісьме цераз **ё** (зялёны) і толькі па зацьвярдзелых сугуках перадаецца на пісьме цераз **о** (шчодры). Калі-ж менаваных умоваў няма, дык, замест **е** няма й ніякага **ё** або **о**, а ёсьць **е** (аднасель), каторае па зацьвярдзелых сугуках передаем цераз **э** (сярэдні).

Дзеля менаванага, да складоў, у каторых ёсьць **ё** з **е**, тарнуецца той самы правапіс у мове беларускай, што наагул да **е** (дзёгаць, дзягцяр, дзегцяры; дзярно, дзернавы; сяло, сёлы, селавы).

На каля 9/10 прасторы беларускае мовы народнае і ў беларускай мове літаратурнай кажнае ненацісьненае **о** й **э** пераходзе ў **а**, зн. гэтак вымаўляецца (чапаць, чакаць, частаваць, серадня, шарэць і інш) *) Сусім чыста такому-ж аканьню падлягаюць словы, перанятыя з чужых славянскіх і неславянскіх моваў, ды незалежна ад часу іх пераняцьця да беларускае мовы. Адным чынам беларуская вымова не дапушчае ненацісьненых **о, э**, замест іх мусіць быць **а**. Гэткая вымова. А што да правапісу, дык ужо ад граматыкі Тарашкевіча 1918 г. прынята і агульна ўжываецца ў сваіх словах пісаньне **а** замест ненацісьненага **о, э** (зн. замест **е** па сугуках зацьвярдзелых). Зацемлю, што сугукі зацьвярдзелыя адно тым розьняцца ад здаўна цьвярдых сугукаў, што гэныя (першыя) калісь (звычайна ў мове праславянскай) былі мяккія або паўмяккія.

Што да словаў чужых, дык спачатку да ўсіх, а пасьлей толькі да неславянскіх было прынята, што на месцу ненацісьненых **о, э** пісаць **а** адно тады, калі словы зь імі сталіся ў мове беларускай агульна народнымі, зн., прыкл.: шаўковы, карона, патрэт, акуляры, касьцёл, Раман, Хама, Тамаш, тарпатына, гляйцарына, царква, Тахвіля, сакрэт, літара, Тадора, дакляраваць і інш. Пры гэтым трэба зацеміць, што **ё** чужых неславянскіх словаў не паходзе з **е** і дзеля таго да яго тарнуецца тое самае правіла пра аканьне на пісьме, што й да **о (Язэп).** А калі ў народнай мове чужыя неславянскія словы агульна не пашыраныя, дык да іх на пісьме (але толькі на пісьме) аканьня не тарнавалі (соцыялісты, тэолёг, нэолёгізм, біолёгія і інш.). Гэтак і **я** ўжываў і ўжываю. Гэтаксама ўжывалі ў Беларускай ССР у часе т. зв. нацдэмаўшчыны. Прыклады: дэмократычны (400-лецьце беларускага друку, б. 132), экономіка (там-жа), організацыя (Працы першага зьезду беларускіх археолёгаў і археографаў у Менску 1926 г., б. 28), проф. Сьпіцыну (там-жа), позыцыя (Цьвікевіч: Западно-руссизм, б. 292), позыцыі (там-жа, б. 330), політыка (там-жа, б. 275), губарнатара (там-жа, б. 298) і інш.

Ідзець тут, ведама, не пра тое, як пісаць кажнае слова, але пра сам прынцып.

Але, пачынаючы з 1930 г., асабліва-ж із 1931 г., разам із перасьледаваньнем усяго беларускага, у тым ліку і асабліва беларускае мовы, расейскія камуністыя нападаюць на неадрозьніваньне на пісьме (а відавочна і ў вымове) ў чужых неславянскіх словах ненацісьненага **о** ад ненацісьненага **э**, і вымагаюць ненацісьненае **о** перадаваць на пісьме цераз **а**, а ненацісьненае **э** пакідаць на пісьме (а, відавочна, і ў вымове) бязь зьмены. Такія нападкі знаходзім у выданьнях ськіваваных супроці беларускае мовы («Навука на службе нацдэмаўскай контррэволюцыі. пад рэдакцыяй С. Я. Вольфсона», у Менску 1936 г., інш.) Дзеля таго, разам із цэлай русыфікацыйнай «рэформаю» беларускае літаратурнае мовы, была праведзена Расейцамі і гэтая зьмена. Яна належа да тых чысьленых зьменаў, каторыя не ўвайшлі ў дэкрэт 1933 г. пра зьмену практычнае граматыкі беларускае мовы, але былі ўведзеныя вонках дэкрэту. Такі спосаб увядзеньня гэтай зьмене папрыяў, бо толькі гэтым можна выясьніць ейнае пашырэньне й там, куды расейская камуністычная прынука не даходзе.

Расейцы зрабілі гэтую зьмену дзеля таго, каб і ў даным прыпадку прытарнаваць беларускую мову да расейскай мовы. бо ў расейкай літаратурнай мове і ў маскоўскай гаворцы ненацісьненае **о** і ненацісьненае **э** вымаўляюцца розна: ненацісьненае **о** ў першым складзе перад націскам вымаўляецца як **а** (вада), а ненацісьненае **э** ў тым-жа палажэньню вымаўляеца як **ы** — **цена** вымаўляецца як **цына** (П. Черных: Историческая граматика русского языка, М. 1952, б. 120-121).

Гэтта мо' ня лішнім будзе падаць маленькую ведамку пра ўзьнік аканьня ў расейскай мове. У мове расейскай доўгі час ня было аканьня. Зьявілася яно позна пад уплывам вымовы беларускай інтэлігенцкай эміграцыі ў Маскве ў XVII стг. і вяцїцка-беларускай гаворкі, зьявілася спачатку ў мове места Масквы і ягоных найбліжшых аколіцаў, скуль перайшло да расейскай мовы літаратурнай. Лучыўшы на чужы яму расейскі грунт, беларускае аканьне зьмяніла там свой характар, між іншага, і што да ненацісьненых **о, э**, зн. мае адзначаную гэтта вышэй асаблівасьць. Тая народная расейская мова, каторая не дазнала большага ўплыву мовы Масквы або расейскай мовы літаратурнай, наймя паўночна-расейскае нарэчча, і дагэтуль ня знае ніякага аканьня. Пасьлей Расейцы абрусілі на вялікай прасторы вяцїцка-беларускую гаворку, каторую цяпер завуць паўднёва-вялікарускім нарэччам; у ім, як у спачатна беларускім, аканьне сусім такое, як у мове беларускай.

Дзеля вышменаванага і на пісьме, як у сваіх, так і ў чужых словах ня можна адрозьніваць ненацісьненага **о** ад ненацісьненага **э**. Можна або абодва іх заховаваць на пісьме ў словах незнародненых, або абодва іх перадаваць цераз **а** і ў словах незнародненых, зн. пісаць, прыкладам, сацыялізм, імпарыялізм, налягізм, тарміналягічны і інш. Навет, маючы наўвеце, што нашыя людзі ня хочуць нічога вучыцца свайго, гэты другі спосаб можна было-б уважаць за лепшы, бо гэта змусіла-б усіх правільна вымаўляць пабеларуску.

Гэтта будзе на месцу зацеміць пра **е** (па мяккіх сугуках) ненацісьненае ў мове беларускай. Яно таксама **ніколі** ня вымаўляецца ані ў сваіх, ані ў чужых словах. Замест яго вымаўляецца або **я**, прыкл. **чытае, гукае, поле, няма нашае кнігі** трэба вымавіць: **чытая, гукая, поля, няма нашая кнігі.** Вымова ў такіх хормах літары **е** як **е**, каторую можна пачуць нат у бларускіх артыстых, у беларускіх хораў і радыю, ёсьць вымова чыста штучная і сусім чужая. У граматычных хормах, як **чытаеш, чытаем, чытаеце**, перадапошняя літара **е** вымаўляецца як **і**, а апошняя як **я (чытаіш, чытаім, чытаіця).** У такіх словах, як **верабей, лесавік, земляны,** зн. з **е** ў другім складзе перад націскам, калі ў першым складзе перад націскам ёсьць а(я), **е** вымаўляецца або як **я (вярабей, лясавік, зямляны)** або як **і (вірабей, лісавік, зімляны)**, але ніколі як **е.** Зн., ненацісьненае правапіснае **е** вымаўляецца або як **я** або як **і**, або нявыразьліва, зьбліжана да **а**. Дзеля рознае вымовы **е** націсьненага ад **е** ненацісьненага, у першым выданьню 1918 г. граматыкі Тарашкевіча **е** націсьненае абазначалася цераз **é**, а толькі **е** ненацісьненае абазначалася цераз **е.**

Правапіс ненацісьненага **е** (па мяккіх сугуках) у чужых неславянскіх словах (зн. толькі па **л, г, к,** бо па іншых сугуках ёсьць **э**) мусіць быць прытарнаваны да правапісу ненацісьненага **е** ў сваіх словах, зн., прыкл. **Лявон**, але **Левановіч,** а з другога боку будзе залежыць ад таго, ці дзеля аканьня на пісьме будзе прыняты прынцып агульнай народнасьці перанятага слова ці не; у першым прыпадку пісалі-б **Аляксандра,** але: **легіён, легенда,** а ў другім і **лягіён, лягенда.**

(Далей будзе)

Я. Станкевіч

*) Я тут абмінаю беларускае нарэчча з распадобнюючым аканьням (вымова: кызаў, ныга, сыха, чыкаць, але: кажу, нагі, саху і пад.), бо ў нашай мове літаратурнай прынята аканьне нераспадобнюючае.

У паняволенай Беларусі

«ПАДЗЯКА» ЗА СТАХАНАЎШЧЫНУ

Пляны шостай пяцігодкі прадугледжваюць, між іншага, шматразовае павялічэньне савецкае прамысловае прадукцыі. Павялічэньне гэтае мае адбыцца на базе павышэньня тэхналёгіі й кваліфікацыі работнікаў. Якія цяжкасьці павінны будуць адолець партыйныя цівуны, каб выканаць «велічныя заданьні» пяцігодкі, найлепш відаць зь ніжэй пададзенага прыкладу, узятага з камсамольскай газэты «Чырвоная Зьмена» з 31. 3. 56 (гл. «Бракаробы із стажам»):

«Аб прадукцыі з маркай Менскага заводу ацяпляльнага абсталяваньня вось ужо на працягу трох год ідзе самая дрэнная слава. Радыятарныя печы, якія выпускае гэты завод і пастаўляе заводу санітарна-тэхнічных дэталяў, у пераважнай бальшыні йдуць у брак.

«На заводзе гэтым радыятарныя печы праходзяць паўторнае гідраўлічнае выпрабаваньне. **Як правіла, пасьпяхова** вытрымлівае гэтае выпрабаваньне толькі **10 працэнтаў прадукцыі.** Напрыклад, з атрыманых у пачатку сьнежня 1954 году 900 квадратных мэтраў радыятарных печаў 168 сэкцыяў аказаліся зусім няпрыгоднымі для эксплуатацыі. Наступныя дзьве партыі, у колькасьці 1 200 квадратных мэтраў, таксама пайшлі ў брак. Наагул за мінулы год на тэрыторыі заводу санітарна-тэхнічных дэталяў сабралася 4 тысячы бракаваных сэкцыяў радыятарных печаў. Не зьмянілася становішча й сёлета».

А. Хацкевіч

☆

НА МЕНСКІМ РЫНКУ

(«Зьвязда», 6. 4. 56)

Юбілейны рынак — адзін з буйнейшых у Менску. Аднак тут ня створана належных умоваў для культурнага гандлю.

Рынак адкрываецца ў сем гадзін раніцы, работнікі-ж мясакантрольнай станцыі прыходзяць на работу, калі ім уздумаецца .Да іх прыходу ўтвараецца вялікая чарга. Калгасьнікі вымушаны чакаць некалькі гадзін, пакуль будзе праверана мяса. Ля дзьвярэй мясакантрольнай станцыі заўсёды вялікі натоўп людзей, мітусьня, у памешканьні няма лавак, сталоў, на якія можна было-б пакласьці тушы. Пасьля таго, як мяса праверана ,трэба патраціць нямала часу на тое, каб узважыць яго, заплаціць рыначны збор, потым некалькі гадзін стаяць у чарзе па атрыманьне настольных вагаў, інвэнтару і санітарнай спэцвопраткі. Дарэчы, пра інвэнтар. Нажы вельмі тупыя, і рэзаць мяса імі немагчыма, тазікі брудныя, хвартухі і халаты без завязак.

1-га сакавіка мы прастаялі ў чарзе 6 гадзін. На прадаж прадукцыі засталося мала часу. Каб прадаць усё мяса, мы вымушаны былі застацца яшчэ на дзень. Да гэтага трэба дадаць, што на рынку няма халадзільнай установкі й камэры захоўваньня, а таксама памешканьня, дзе можна было-б пераначаваць.

К. Янушкевіч, Ф. Карніцкі,
калгасьнікі.

НАВІНЫ ЗЬ ВІЛЬНІ

Некаторыя беларускія ўцекачы паведамляюць, што кс. Адам Станкевіч, які стала жыў у Вільні, два гады ўжо як вывезены бальшавікамі. Станіслаў Станкевіч, што меў кнігарню ў Вільні на рагу вуліц Вострабрамскай і Субач і быў вывезены адразу пасьля вайны, цяпер вярнуўся назад.

☆

«ПЕЎНІКІ» НА ПАЛАЧКАХ

(«Зьвязда», 6. 4. 56)

— Пеўнікі! Пеўнікі! Пеўнікі салодкія!..

— Купляйце шары! Купляйце шары!..

— Вось лепшыя цацкі для дзяцей! — выкрыквае мужчына з аброслым тварам, спрытна пакручваючы дзіцячую трахцёлку.

Усіх заглушае малады звонкі голас гандляркі: «Смажаныя семкі! Купляйце смажаныя семкі!»

Такі малюнак можна бачыць штодзённа на рагу вуліцаў Нямігі й Камсамольскай у Менску.

...Уздоўж тратуару расьцягнуўся рад жанчын з кошыкамі й мяшкамі. Кажнаму, хто праходзіць тут, яны наперабой прапануюць свой тавар. І нярэдка дзеці купляюць замусоленыя саматужныя ледзянцы — так званыя пеўнікі або прыгарэлыя семкі.

Ці ня крыніца гэта антысанітарыі у горадзе? Нам здаецца, што выробленыя ў антысанітарных умовах цукеркі, зваленыя ў кучу з рознымі іншымі прадметамі, пакрытыя брудам, ужо самі па сабе зьяўляюцца носьбітам хваробаў.

Дзіўна, што ні работнікі міліцыі, ні дзяржаўная санітарная інспэкцыя нічога ня робяць для ліквідацыі базару на вуліцы.

І. Кандратовіч

☆

З «РЭКЛЯМНАГА БЮРА „МЯЦЁЛКІ"»

(Гл. «Чырвоная Зьмена», 1. 4. 56)

АЎТАРЫТЭТНА ЗАЯЎЛЯЮ, што вясна наступіла. Кніжкі ўскрыліся ад лёду, часапісы й газета адтайваюць, па ўсёй хаце-чытальні бурляць ручайкі, шпакі прыляцелі.

Кудзінава,
загадчыца хаты-чытальні
вёскі Гнеўчыцы, Іванаўскі раён.

☆

ЗЬНІКЛА з продажу чарніла для аўтаручак. Тых, хто яго знайшоў, просім як мага хутчэй паведаміць у гандлёвыя арганізацыі Менску, каб там, змаглі, нарэшце, выпісаць чарніла з базы.

Навучэнцы ВНУ места Менску.

Ядвіся зноў чутка прыслухоўваецца. Не, гэта ёй проста так нешта здалося. Яна ціхенька адстаўляе крэсла і садзіцца. Садзіцца так, як сядзеў і ён, і праводзіць рукою па сваёй губцы. Гэта вось ён сядзіць, а яе тут няма. Яна там, за вакном, пазірае на яго. Яна ўся ўздрыгвае і боязна глядзіць у куток: там нешта заварушылася ціха, бяз шуму. Не, гэта там, на палічках, ляжаць яго кнігі. Яна ўстае, кладзе ў кнігу кавалак паперачкі, азірае цёмныя сьцены — яны няпрыветныя і маўклівыя. Яны мёртвыя, бо душа вышла з гэтага дому. Ёй страшна і жудасна — і разам з гэтым прыемна і смутна.

Што думае аб гэтым бабка? Ну, усё роўна: сягоньня яе апошні вечар тут.

Ядвіся яшчэ раз азіраецца. Яе забірае нейкі страх. Ёй хочацца заплакаць. Яна ціхенька ўваходзіць зноў у кухню.

— Ну, бабка, дабранач!

— Дабранач, паненачка! — адклікаецца бабка зь печы.

Бабка ня сьпіць. Яна проста думае свае старэчыя думкі, сухія, як і сама старасьць, простыя, як і ўсё жыцьцё яе, няцікавыя, як і яе доля. Яна ўстае, накідае зашчапку, глядзіць проста па прывычцы ў вакно, пазяхае ды зноў лезе на печ і чагось уздыхае, кладучыся ў цесны, цёмны, куток, адведзены ёй жыцьцём. Але бабка любіць свой гэты куточак. Тут ціха, тут цёмна, і толькі прусакі шалпочуцца ў шчылінах, але бабка ня чуе іх, хоць і ведае аб тым, што яны тут жывуць і жывяцца ад яе жыцьця. Ну, што-ж? Няхай.

Ядвіся зноў на дварэ. Яна падышла да дзікае грушкі. Пазірае на яе, штось разважаючы. Яна аглядаецца, бярэцца за дрэўца. Але грушка моцна бароніць сябе і коле Ядвісі руку.

«Гэта-ж я такая калючая, — думае Ядвіся, — бо я — дзікая!».

Яна падымае руку, асьцярожненька бярэ за самы вяршок і ломіць яго. Нашто яна гэта зрабіла? Яна проста хоча сказаць гэтым, што яна злая і нядобрая. Няхай ён ведае гэта.

Яна ідзе на свой двор. Зноў пазірае на гэтыя цёмныя вокны. І месячык адышоўся ад іх, бо яны мёртвыя і іх не ажывіш, бо душа вышла з гэтага дому. Ядвіся глядзіць на іх і ня верыць, што была там. Гэта проста ёй прысьнілася... Няхай-бы ён ужо і ня прыязджаў сюды і не даваў-бы жыцьця гэтым вокнам. А яны ажывуць. Яны зноў ажывуць! Але жыцьця яна ўжо ня ўбачыць, бо гэта апошні яе вечар тут: яна сама так захацела. Чаму? Яна проста спыніла сваё шчасьце і сказала: «Даволі!» Але хто-ж вырве зь яе сэрца гэта шчасьце цяпер? Ніхто. Яна будзе зь ім жыць, будзе жыць і з тым, хто сядзеў вунь там і праводзіў рукою па сваіх цёмных, маладых вусіках.

Але сэрца ёй кажа: «Я хачу яшчэ болей гэтага шчасьця! Я хачу выпіць яго ўсё, усё, да самага дна!» «Не, няхай яно будзе лепш недапітым, бо, можа, на дне яго наліта атрута. Так лепей!» — гаворыць Ядвіся да свайго сэрца, ды яно ніяк не згаджаецца зь ёю. Яна хоча думаць аб іншым: аб дарозе, аб тым невядомым, што на гэтай дарозе яе напаткае. А ўдумныя, добрыя вочы пазіраюць на яе, як-бы просяць, каб аб іх, толькі аб іх думала яна. І сэрца ёй зноў кажа: «Нашто ты лгала яму?..».

Малады месячык сьхіліўся над ветракамі. Яго ўжо ня цікавіць гэта дзяўчына і гэтыя вокны, якія імкнуўся ён ажывіць. Ён яшчэ не акрэп. Яго цягне край зямлі, няясны і мілы. Ідзе туды адпачыць, каб набрацца новых сіл на заўтрашнюю ноч. І ён ажывіць гэтыя вокны.

Нявідная рука поўначы ціха праводзіць граніцы між ноччу і днём, і ў вечнасьць адходзіць гэты вечар Ядвісі.

XXXVI

Ціхая ноч ляжала над Палесьсем.

Аднатонную песьню вялі колы вагонаў. Бясконцы рой залатых іскраў выпускаў паравоз, агністаю паласою вызначаючы сабе дарогу. Ціха гулі і судрыгаліся балоты побач чыгункі, дзе бегла машына. Раскаціста і гучна грымелі салаўі: звону іх песень не маглі заглушыць грук і шум вагонных колаў. Месцамі ўзьнімаўся белаваты туман і нярухома зьвісаў над маладымі асокамі і цёмнымі абрысамі разложыстых купчастых лазьнякоў. І калі спынялася машына на станцыях і поўстанках і заціхаў шум поезду, з балот даносіліся хвалі нязвычайна мяккіх зыкаў крахтаньня жаб. Нейкі нявыразна маркотны і разам з тым прыемны гоман стаяў над балотамі, як-бы яны апавядалі гэтай ціхай ночцы і гэтым людзям, што ня спалі, адвечную скаргу сваю і смутак свой...

Ізноў шуміць машына, ізноў заліваюцца салаўі.

Вось і станцыя. Дарога скончана. Далей у сьвет пабяжыць машына.

Лабановіч вышаў з вагону, крыху пастаяў, падумаў і, не заходзячы на станцыю, пайшоў па палатне дарогі. У галаве яшчэ стаіць шум вагонных колаў, а экзамены, гэтыя новыя ўражаньні ўсё блёкнуць і блёкнуць. Пачынае разьвідніваецца, разам з гэтым абуджаецца Палесьсе. Далёка ў лесе такуе цецярук, як-бы нехта багамольны чытае там малітвы. Яшчэ больш гучна, яшчэ з большым натхненьнем правяць салаўі раньнія літаньні. Як падзяку небу, як дым пахучай смалы, узносяць угару балоты свае туманы і, здавалася, адпраўляюць набажэнства гэтыя лясы, ахінуўшыся тонкімі тканкамі пары. Усход сьвятлее, ціха грае і пераліваецца гэта ясната, залатая багра — шчасьлівы ўсьмех дня, — каб дыямэнтамі разьліцца на сьвежых маладых лісьціках, на чысьціюткіх кроплях расы і запаліць іх бляскам найдарожшых каменьняў.

Дзесь уперадзе пагруквае, як-бы пасьмейваецца і перамаўляецца з рэйкамі дрызіна, і гэты вясёлы сьмех адбіваюць сьцены лесу, што стаіць побач чыгункі. Едуць рабочыя, паляшукі-хлопцы. Яны вясёлыя, перакідаюцца жартамі і крэпка налягаюць на тоўстыя палкі, падганяючы дрызіну. Збоку дзесь голасна і музычна выводзіць трэлі пастухова труба; балоты падхватваюць голас трубы, нясуць яго далёка па краёх лесу і кідаюць невядома дзе. Залаты пажар сонца залівае верхавіны лесу.

Настаўнік падыходзіць да пераезду, паварочвае ўправа ў лес і выходзіць на дарогу, што ідзе на станцыю зь яго вёскі. Колькі часу ідзе ён між маладых хвойнікаў, выходзіць на круглую палянку, дзе калісь спаткаўся з паннаю Людмілаю. Адгэтуль ужо блізка вёска. Але раніца такая слаўная, у лесе так добра, што ён садзіцца на пень і слухае, як сьпяваюць дразды, як дзесь на ўзьлесьсі кукуе зязюлька. Ён думае, чым займецца цяпер, калі так многа вольнага часу, колькі пабудзе яшчэ ў школе. Напэўна яшчэ досыць доўга і ў усякім разе ня будзе сьпяшацца, пакуль тут яшчэ застанецца і панна Ядвіся. Чым бліжэй ён яе, тым з большаю сілаю ажываюць у ім пачуцьці, тым жывей устае прад ім гэта слаўная дзяўчына. Ён падымаецца, ідзе далей.

Дарога выходзіць зь лесу на грэблю. За грэбляю відаць Сяльцо, карчма старога Абрама, капліца, высокія дзікія грушы, а за сялом, нярухома падняўшы крыльлі, стаяць два ветракі, захоўваючы ўсё той-жа выраз зьдзіўленьня. Ён праходзіць грэблю, мінае карчму і хвілін празь пяць адчыняе дзьверы і ўваходзіць у кухню.

(Далей будзе)

Зь беларускага жыцьця

ЗЬ БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ ЗБМА Ў НЬЮ ЁРКУ

У аўторак 24 красавіка танцавальны гуртох Згуртаваньня Беларускай Моладзі ў Нью Ёрку пад кіраўніцтвам Алы Орса выступіў на міжнародным фэстывалі ў Labor Tample East 14 вуліцы ў Нью Ёрку.

Др. Рычард Эвэнс прывітаў гасьцей і ўсіх прысутных, пасьля чаго заклікаў беларускую моладзь пачаць фэстываль.

Сяброўкі Галіна Орса й Гая Дарашэвіч прасьпявалі некалькі песьняў, а пад музыку сп-ні Зубковіч, у прыгожай нацыянальнай вопратцы, чатыры пары пачалі «Лявоніху», узнагароджаную бурай воплескаў.

У гэтым міжнародным фэстывалі ўзялі ўдзел прадстаўнікі 14 народаў.

☆

22 красавіка футбольная дружына «Беларусь», граючы другую рунду на кубак д-ра Мэнінга, перамагла Латышоў з вынікам 2 : 1. 12 травеня футбольная дружына «Беларусь» адзначыць свае другія ўгодкі змаганьня й перамогаў.

☆

БЕЛАРУСКІ ХОР «ЖАЛЕЙКА» Ў НЬЮ ЁРКУ

19 травеня ў школьнай залі Charles Evans Hughes H. S. на 18-й вуліцы і 8-й авэню ў Нью Ёрку адбудзецца канцэрт мужчынскага хору «Жалейка» з Монтрэалю (Канада).

Згуртаваньне Беларускае Моладзі ў Нью Ёрку вітае хор «Жалейка» і заклікае ўсіх жыхароў Нью Ёрку й ваколіцаў прыбыць на гэты гасьцінны вечар. Пачатак канцэрту а гадз. 7.30 вечара. У праграме: 1. Выступ хору; 2. Танцы ў выкананьні Д. і Т. Грынько; 3. Выступ салістаў і дуэты.

Управа аддзелу ЗБМА ў Нью Ёрку

☆

АНТЫБАЛЬШАВЦКАЯ ДЭМАНСТРАЦЫЯ Ў БРАДФОРДЗЕ

У сувязі з падарожжам Хрушчова й Булганіна ў Ангельшчыну, 15 красавіка сёлета жыхары аднаго з найбольшых ангельскіх цэнтраў тэкстыльнае прамысловасьці, м. Брадфорд, былі сьведкамі антыбальшавіцкае дэманстрацыі. Звыш тысячы натоўп эмігрантаў з паняволеных краін сабраўся на пляцы Броўдвэй, у цэнтры места. Калёны дэманстрантаў прайшлі па вуліцах, высока ня́сучы свае нацыянальныя сьцягі й транспарэнты з дамаганьнямі свабоды й незалежнасьці для сваіх краін. У галаве калёны быў несены вянок з уплеценымі ў яго стужкамі нацыянальных колераў ад кажнае дэлегацыі. На пляцы Грэйт Гортон гэты вянок, як сымбаль памяці аб усіх загінуўшых ад камуністычнага тэрору, быў зложаны ў падножжы трыбуны, зь якое прамаўлялі прадстаўнікі паняволеных народаў.

Адкрываючы мітынг, сакратар аддзелу ангельскай антыкамуністычнай арганізацыі «Агульная Справа» сп. Рыдэр сказаў, што гэтая дэманстрацыя зьяўляецца прыпамінкам ангельскаму ўраду, каб ён не прадаўжаў шукаць супакою на Захадзе коштам паняволеных Масквою краін.

З трыбуны, зьвяртаючыся да шматтысячнага натоўпу, прамаўлялі прадстаўнікі розных народаў. Беларускі дэлегат у сваёй прамове сказаў, між іншага:

«Беларуская Народная Рэспубліка, незалежнасьць якой была абвешчана 25 сакавіка 1918 году, была здушана бальшавікамі. Будучы адной зь першых ахвяр камуністычнае агрэсіі, Беларусь панесла цяжкія страты ў людзях і культуры... Ахвярай сталінскага «раскулачваньня» пала каля 2-х мільёнаў найлепшага беларускага сялянства. У выніку разгрому беларускае культуры ў пачатку 30-х гадоў, былі арыштаваны й высланы з роднага краю найвыдатнейшыя прадстаўнікі беларускай культуры й навукі. Масавыя чысткі так званых «ворагаў народу» ў 1936-1937 гадох былі крывавым бясправем над беларускім народам... Дзеля таго мы, Беларусы, далучаем свой голас пратэсту супраць камуністычнага тэрору да голасу іншых паняволеных народаў. Мы дамагаемся неадкладнага звальненьня ўсіх вязьняў з канцэнтрацыйных лягероў. Мы дамагаемся рэстаўрацыі свабоды й незалежнасьці для Беларусі!»

На праведзеным мітынгу была прынятая рэзалюцыя ад імя больш за 1000 удзельнікаў дэманстрацыі. Рэзалюцыю накіравалі ангельскаму прэм'еру Ідэну дзь чатыром сябром парлямэнту, што рэпрэзэнтуюць места Брадфорд.

Рэзалюцыя просіць ангельскі ўрад дамагацца вываду савецкага войска з акупаваных ім краёў. Яна просіць так-жа дамагацца звальненьня нявольнікаў з канцэнтрацыйных лягероў, не падпісваць з бальшавікамі ніякіх пагадненьняў ды не забывацца аб адказнай ролі Вялікабрытаніі ў вахове правоў Атлянтыцкае Хартыі, якая не дае дазволу Маскве, пасрэдна ці беспасрэдна, кіраваць паняволенымі ёю народамі Цэнтральнай і Усходняй Эўропы. Рэзалюцыю падпісалі прадстаўнікі: беларускі, эстонскі, вугорскі, югаслаўскі, латыскі, летувіскі, польскі, расейскі й ангельскі.

П. Паўлоўскі

☆

НА ФОНД БЕЛАРУСКАЙ КНІЖКІ

12. Падпісны ліст № 27, зьбіральнік сп. Я. Сажыч, Дэтройт (ЗША):

Мікола Фосс — 2 даляры. Ст. Татарыновіч — 1 дал., Фаіна Шабовіч — 1 дал., Юры Мазуро — 3. Мікола Сэрдэчэнко — 2, Уладзімер Зубараў — 1, Арсень Гардынец — 1, Аўген Гарбачоў — 1, Васіль Пляскач — 2, Барбара Сажыч — 1. **Разам — 15 даляраў.**

13. Падпісны ліст № 26, зьбіральнік сп. Л. Наркевіч, Садбуры (Канада):

Буцько Мікалай — 5 даляраў, Наркевіч Леанід — 10 дал., Мятла Янка — 5, Прыстаўка Васіль — 2, Дзюшка Сяргей — 5, Шульга Фёдар — 5, Гарадзейчык Георгі — 3, Каранеўскі Кастусь — 5, Важоў Аляксандар — 0,50, Крэсовіч Васіль — 1, Курловіч Тацяна — 1, Баслык Фёдар — 5. **Разам — 47,50 даляраў.**

14. Падпісны ліст № 23, зьбіральнік сп. М. Нікан, Мэльбурн (Аўстралія):

А. Калодка — 1 аўстр. фунт. М. Нікан — 1 фунт, Альбэрт Кадняк — 1 ф., П. Мікуліч — 1, В. Цехановіч — 1, М. Тарашкевіч — 3 шылінгі, У. Аксючыц — 1 ф. **Разам — 6 аўстралійскіх фунтаў 3 шылінгі.**

16. Падпісны ліст № 13, зьбіральнік Б. Прытыцкі, Рубэ (Францыя):

У. Каштэлян — 500 французскіх франкаў, Б. Прытыцкі — 500 фр. фр.. П. Чурчман — 400, М. Бучык — 500, Я. Рамаяоўскі — 500, ЗБР НФ — 500, Ф. Марзан — 200. **Разам — 3 100 французскіх франкаў.**

17. Падпісны ліст №. 7, зьбіральнік У. Другавец, Буэнос Айрэс (Аргентына):

Ул. Другавец — 20 пэсэтаў, Мікалай Ланькевіч — 10, С. Камар — 10. М. Лазюк — 10, Л. Петраш — 15, М. РамаНоўскі — 10, Васіль Казлоўскі — 15. Міхась Календзік — 10. **Разам — 100 пэзэтаў.**

18. Падпісны ліст № 3. зьбіральнік сп. Паўлік, Монтрэаль (Канада):

Я. Хрэноўскі — 3 даляры, Паўлік — 3, Б. Я. — 3, А. А. — 3, Ж. В. — 3. **Разам — 15 даляраў.**

19. Падпісны ліст № 32, зьбіральнік Б. Даніловіч, Нью Брансвік (ЗША):

Д. Філановіч — 2 даляры, П. Драздоўскі — 2, А. Кароль — 1, Т. Сайко — 1.50, С. Алейнік — 1.50, І. Ляшкевіч — 2, М. Майсеёнак — 1. **Разам — 11 даляраў.**

НЕ ПАВІННА БЫЦЬ АНІВОДНАГА БЕЛАРУСА НА ЧУЖЫНЕ, ЯКІ-Б НЯ БЫЎ ПАДПІШЧЫКАМ, ЧЫТАЧОМ І ПАШЫРАЛЬНІКАМ «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ» І ЕЙНЫХ КНІЖНЫХ ВЫДАНЬНЯЎ!

Лісты ў Рэдакцыю

Ліст БНА ў ЗБК

Спадары,

Больш трох гадоў мы чакалі звароту належнай нашым сябром сумы ахвяраў, якія яны зьлажылі ўмоўна на куплю першага Беларускага Дому.

Аднак да гэтай пары Вы не нашлі патрэбным гэтыя грошы зьвярнуць. Таму, што нашы сябры не зракліся сваіх укладаў, якія Вы няправа захапілі й выкарыстоўваеце на дэмаралізаваньне й кампраматаваньне Беларусаў, мы просім неадкладна зьвярнуць гэтыя ўклады. Іначай мы будзем змушаныя ад імя нашых сяброў прыняць адпаведныя захады з мэтай спагнаньня іх судовым парадкам.

Паколькі квіт «Просьветы» на імя спра Я. Пітушкі й сяньня знаходзіцца ў архіве БНА, Вы гэтых 1 000 даляраў маглі атрымаць ад «Просьветы» назад, толькі на якіхсь няправых падставах.

Хіба Вы разумееце, як цяжка з Вашаю апініяю будзе выйграць судовую справу, і на колькі больш, такая судовая справа разабласьціць Вашу дэмаралізуючую дзейнасьць.

Дзеля гэтага прапануем Вам зьвярнуць 500 (пяцьсот) даляраў на мірных варунках.

Ветліва просім Вас пераслаць у працягу двух тыдняў (да 12.5) на вышэй паданы адрас пасьветчаны чэк на суму 500 даляраў, выстаўлены на імя Беларускай Грэка-Праваслаўнай Царквы імя Сьв. Эўфрасіньні.

Нам было-б вельмі прыкра быць змушанымі перадаць гэтую справу адвакату і дзеля гэтага просім разгледзець не надта ўважна.

Жыве Беларусь!

За Ўправу БНА Я. Баброўскі, сакратар

Ліст ЗБК ў БНА (адказ)

Вельміпаважаная Рэдакцыя «Б-ны»! Ветліва прашу не адмовіць нам месца на зьмяшчэньне выясненьняў Галоўнай Управы ЗБК на ліст сп. Баброўскага, копія якога была выслана й Вам.

Папершае, ліст гэты, перапоўнены найбольш непраўдападобнай лаянкай, ня мае ў сабе ані на ёту праўды. Якія 500 даляраў БНА хоча спагнаць ад ЗБК, ніяк ня можна дагадацца. БНА ніколі ніякіх грошай на пазычала й не давала нашаму Згуртаваньню. Калі-ж гаварыць пра ахвяры на Беларускі Дом ЗБК, то некалькі былых сяброў нашае арганізацыі, якія належаць цяпер да БНА, складалі калісь ахвяры на Беларускі Дом, але сума гэных ахвяраў не перавышае 120 даляраў. Адкуль-жа ўзялося 500? Калі возьмем на ўвагу, што ў касе ЗБК акурат тады было ўсяго 500 даляраў, дык справа крыху выясьняецца... Урэшце, якое права мае БНА дамагацца грашэй, раздадзеных людзьмі (бяз розьніцы на якія мэты), перад тым яшчэ, як яны сталіся сябрамі БНА!

А цяпер крыху пра маральнасьць. У 1954 годзе ЗБК купіла для свае арганізацыі дом, якому сяньня само грамадзтва дало назоў «Беларускі Дом». Арганізацыя нашая мела тады ўсяго 2 700 дал. гатоўкі. Дом каштаваў 16 тысяч. Пазычылі 2 300 дал., ЗБК дало задатку 5 000 дал. а 11 тысяч узяло на сплаты. Сяньня Беларускі Дом каштуе, у сувязі з павышэньнем цэнаў, 18 тысяч даляраў. Ці кіраўнікі ЗБК добра зрабілі, што купілі ў адпаведным месцы дом, вартасьць якога расьце?

За ня цэлыя два гады ЗБК сплаціла пазыкі і сплаціла 1 700 дал. за дом. Палічым цяпер: 2 000 узрасла вартасьць дому, 2 300 дал. сплочана пазыкаў і 1 700 дал. — сплатаў за дом. Разам — 6 000 даляраў. Думаем, што сябры ЗБК ня будуць саромецца за такую «дэмаралізацыйную работу» свайго кіраўніцтва.

ЗБК залажыла Касу Самапомачы. За два з палавінай гады з маленькага пачатковага капіталу Каса вырасла да таго, што яна карыстаецца 15 тысячамі даляраў. Яна ўжо дзесяткам людзей прыйшла з дапамогаю ў выпадках беспрацоўя, хваробы, пры куплі дамоў і г. д., выплачваючы за гэты час каля 30 тысяч даляраў на малы працэнт, ды сплачваючы сваім сябром 3% ад уложаных ашчаднасьцяў. Ці гэта «дэмаралізаваньне й кампраматаваньне беларускага імя»? Ці ахвяраваньне часткі Дому пад Капліцу БАПЦ — «дэмаралізацыя»?

А цяпер пра кіраўніцтва БНА. Паважаныя Чытачы! Ці дамаганьне ад кагось абсалютна выдуманае сумы грашэй ды застрашваньне яго абясслаўленьнем у выпадку няспласты — гэта маральна? Кіраўніцтва БНА зложаная ідэйнымі й чэснымі людзьмі ахвяры выкарыстоўвае на распаўсюджваньне рататарных і нерататарных «выданьняў», у якіх плюгавіцца ўсё ідэйнае беларускае, не ашчаджаючы навет Сьвятое БАПЦ. Кіраўнікі БНА стараюцца дзяліць Беларусаў на «ўсходнікаў» і «заходнікаў», праваслаўных і каталікоў, інтэлігенцыю й «мужыкоў». Ці гэта маральна?

Што БНА патрабуе грошай — усім ведама. Пры такой гаспадарцы заўсёды будзе мала. Вы купілі драўляную хатку за больш чымся 5 тысяч даляраў. Таму, што яна ў неадпаведным месцы й старая, сяньня яна ўжо больш ня вартая, чым 2 500, а найбольш — 3 000 (толькі за пляц). Вы страцілі 2 500 даляраў, якія Вашы сябры, цяжка працуючы, зьлажылі на беларускую справу й даверылі іх Вам. Невядома, ці Вашыя сябры маюць прычыны быць задаволенымі. Адно, што ў Вас добрае — гэта прапаганда. На вялікі жаль, Вы яе вельмі часта выкарыстоўваеце на разбальваньне беларускага жыцьця.

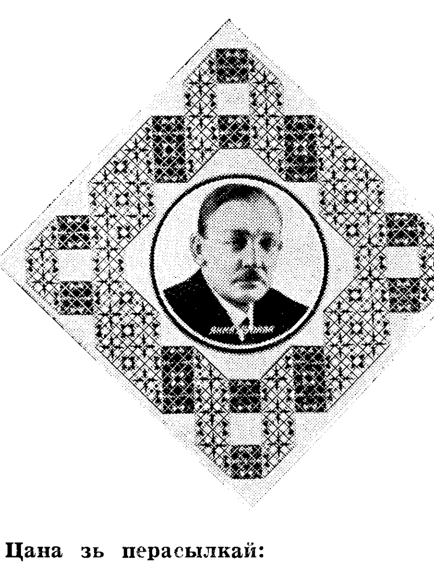
Вы, Спадар Баброўскі, падпісалі пад Вашым лістом «Жыве Беларусь!» Няпрыстойна пад гэткім лістом ставіць сьвяты ўсім сумленным Беларусам кліч. Нікому аднак гэта ня страшна, бо за 38 гадоў ужо ўсе прывыклі да падобных, і далёка горшых, выпадкаў.

А. Грыцук
Старшыня Галоўнае Ўправы ЗБК

УВАГА! УВАГА!

ЗАМАЎЛЯЙЦЕ ПАРТРЭТЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ДЗЕЯЧОЎ І НАШЫХ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ!

Новы спосаб фатаграфіі на дрэве!

Цана зь перасылкай:

Амэрыка — Канада — 10.- ам. дал.
Ангельшчына й Аўстралія — 2 ф. 10 ш.
Нямеччына — 20.- н. м.

Па інфармацыі зварочвацца на адрас «Бацькаўшчыны»

УВАГА! УВАГА!

Ужо выйшлі з друку асобнай кніжкай у выданьні Выдавецтва «Бацькаўшчыны» друкаваныя раней у нашай газэце празаічныя

ТВОРЫ

ВЛАСТА (ВАЦЛАВА ЛАСТОЎСКАГА)

Кніжка абыймае 112 бачынаў друку й каштуе 1 амэрыканскі даляр, а ў іншых краінах ягоную раўнавартасьць у мясцовай валюце. Купляць і выпісваць беспасярэдна з Выдавецтва «Бацькаўшчына» ў Мюнхэне або з нашых Прадстаўніцтваў у пасобных краінах.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:
Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St. Croydon, N. S. W.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd, Midland Junction, Western Australia.
Mr. M. Palashuk, 33 Chigford St. Fairfield-Melbourne, Vic.

БРАЗЫЛІЯ:
C. Cimafiejcyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

БЭЛЬГІЯ:
Mr. Vasil Sčečka, 19, Place Hoover, Louvain.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.
Mr. B. Danilovich, 112 Somerset St. New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave. Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mrs. N. Akula, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont.

НОВАЯ ЗЭЛЯНДЫЯ:
Mr. Marian Karanieuski, 88 Hercules Drayve, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:
Mr. V. Mickievič, 47, Bd de Bezons Sartrouville (S. et O.).
Mr. Bonifacy Prytycki, 112, rue d'Alger, Roubais (Nord).

Фэльетон

„Б а н я“

(«Советская Белоруссия», 20. 4. 1956)

Да наступленьня вясны сатырычную насьценную газэту «Баня» было пастаноўлена вывешваць у будынку аднаго з гарадзкіх кінатэатраў Віцебску — у «Спартаку». Выхад першага нумару мамала ўрадаваў грамадзян, а ў тым ліку і Івана Ульянавіча — пракурора вобласьці. Ягоная дабразычлівасьць да такой газэты была поўнасьцяй зразумелая: распуснікам і п'яніцам, лодырам і бракаробам, што папаліся на мушку камсамольцам, было цяпер і душна і сьцюдзёна. Расьпішуць, разрысуюць іх, і усяму гораду напаказ... Вартаснае можна сказаць, аздараўляльнае мераприемства — і дапамога для пракуратуры, юстыцыі!.. Загаловак таксама, здавалася, падыходзіць поўнасьцяй: «Баня»! З Маякоўскага, нябось, узялі: «Баня».

А ўсё гэта ўспамінаецца всєсь зь якое нагоды. Сабраўшыся аднойчы на паседжаньне рэдкалегіі, камсамольцы пастанавілі «прабаніць» заўзятага ў горадзе распусьніка й гуляку, нікога іншага, як В. Сушчынскага — сына Івана Ульянавіча. Гэты вольна узгадаваны малады чалавек калісьці вучыўся й не давучыўся, церпілівасьці не хапіла, калісьці быў у камсамоле, але выключылі, з працай таксама ня ладзілася. Затое, паяўляючыся у рэстаране, ён напіваўся да стаўбы прытомнасьці, лаяўся, біў пасуду... І найгорш за ўсё, калі хто-небудзь прабаваў угаманіць разыйшоўшагася франта. Ён прыймаў баёвую позу і, хістаючыся, сыпаў пагрозамі:

— Хто сьмее, га?.. Ну?.. За краты ўсіх! за краты, я сын пракурора!

Зусім зразумела, што ўспаміньне знаёмага ў горадзе прозьвішча й высокае пасады не рабіла гонару распусьніку. Не разумеў гэтага толькі В. Сушчынскі. Мяркуючы, што яшчэ ня усе ў горадзе поўнасьцяй усьведамляюць сабе ягонае асаблівае паложаньне, ён, не прыймаючыся, час-ад-часу апранаў бацькаў мундзір, пабліскваючы рэгаліямі.

Здаралася Сушчынскаму пападаць у ваддзел міліцыі. І пакуль ён пазнаёміўся з усімі супрацоўнікамі, у ваддзеле разыгравалася такая сцэна.

Дзяжурны міліцыянэр:

— Што-ж гэта вы, малады чалавек, хуліганіць пастанавілі? Так проста вам ня пройдзе. Вось як уложым справу ды перадамо ў суд, дык пазнаеце па чым фунт ліха...

Затрыманы падымаецца з лаўкі і шматзначна вымаўляе:

— Страшыць? Мяне? А знаеш ты хто я такі? Мой папа, Іван Ульянавіч, на муку зьмеле... карэту мне, карэту!..

Церазь мінуту з аддзелу званілі на кватэру Івана Ульянавіча.

— Кватэра?.. Гм... будзьце ласкавы, прышлеце карэ... карэ... каго-небудзь... Ваш сын у ваддзеле міліцыі, яму зрабілася кепска.

Аднак-жа ў васьну фэльетону ў верщах для чарговага нумару «Бані» быў узяты зусім іншы выпадак. Рэдактары йшлі па сьвежых сьлядох. Колькі дзён пасьля паседжаньня рэдкалегіі карыкатура й фэльетон з клясычным назовам «Бацькі й дзеці» красаваліся у прасторнай галі «Спартака».

З выхадам у сьвет другога нумару «Бані» дачыненьні да камсамольскай сатыры ў Івана Ульянавіча поўнасьцяй зьмяніліся.

— Я ім такую лазьню нарыхтую, — бурчэў уніжаны й абражаны, — што да новых венікаў не забудуць!

Начальнік першага аддзелу т. Кулько быў тэрмінова выкліканы да начальніка абласное ўправы міліцыі т. Іёнава. Вова Сушчынскі «бываў» у першым аддзеле, і Кулько, не дадумоўваючыся, чым справа закончыцца, паведаміў сатырыкаў аб пэўных выпадках...

— Слухай, Кулько! — так пачалося павучэньне. — Сатыра, гумар і розныя там анэкдоціі — рэч, зразумела, патрэбная, але-ж няўжо мала авантурнікаў, апрача сына Івана Ульянавіча? «Баня»? Ну, дапусьцім...

Можна было падумаць, што Андрэя Іванавіча Іёнава самога толькі-што «папарылі».

Пасьля пэўнага часу Кулько зьвяўся да маладых сатырыкаў даволі сумным:

— Ліха зь ёй, хлопцы, з вашай «Баняй»... Больш ня лезьце да мяне... Каму мерапрыемствы, а каму — парная...

Трэба прызнаць належнае выдаўцам газэты. Яны моцна бараніліся. Нейкі час ім здавалася, што вершам суджана давесьць да назначанага тэрміну. Але адкуль не чакалі грому, адтуль ён загрымеў. Абураныя словы Івана Ульянавіча Сушчынскага былі пачутыя ў гаркоме партыі й знайшлі рэха ў добрым і спагадлівым сэрцы сакратара гаркому Івана Барысавіча Пазьнякова. Ён не бяз такту запрапанаваў або зьняць газэту, або вершы й карыкатуру аб Сушчынскім заклеіць іншым матарыялам. Прыводзіліся матывы. Зь якой рацыі сын Івана Ульянавіча прадстаўлены на карыкатуры ў пракурорскіх рэгаліях? Ён-жа абсалютна ня мае ніякіх дачыненьняў да юстыцыі? А Вольга Макараўна? Лёгка ёй, пэдагогу, глядзець цяпер у вочы вучням, бацькам іх і маткам, калі ейнага сына выставілі ў такім сьвятле на паказ усяму гораду? Сатыра — справа добрая, аднак-жа...

В. Хомка

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.